Rapport van het
[illegible] Raad,
[illegible]
[illegible] Kolbeeten

RAPPORT VAN DE PROFESSOREN, UITMAKENDE DE MEDISCHE FACULTEIT TE UTRECHT,

Aan de Heeren Gecommitteerdens van Hun Ed. Mog. de Heeren Staten 's Lands van Utrecht,

RAKENDE DE PROEVEN, DOOR DEZELVEN, OP ORDRE VAN HUN ED. MOG., IN EENIGE KOEBEESTEN GENOMEN.

EDELE MOGENDE HEEREN!

Door Uw Ed. Mog. gecommitteerd zynde ter beproeving van eenige Middelen, zo tot afweeringe als tot geneezinge der Ziekte, tegenswoordig onder het Rundvee grasseerende, hebben wy het van onzen pligt geagt, Uw Ed. Mog., na het aflopen dezer zaak, nader verslag van onze Commissie te moeten doen, en nemen teffens de vryheid, om Uw Ed. Mog., by deze gelegenheid, onze waarnemingen zo omtrent het beloop als omtrent den aard en werking der Ziekte, beneffens eenige aanmerkingen omtrent de geneeswyze, een weinig breeder voor te stellen.

Zaturdag den 28. January des lopende jaars ons begeven hebbende naar de Stal van Paulus van Os buiten de Tolsteeg-Poort, in welkers omtrekt de Ziekte niet was, vonden wy aldaar twintig Koe-Beesten, tot doen der boven gemelde Proeven geschikt; onder dezelven waren elf Kalf-Koeyen, agt Vaars-Koeyen en eene Kwee: zy waren allen tierig, greetig in het eeten en zeer gezond.

Deze Beesten, tot voorkoming van verwarring, behoorlyk geschikt en genommerd zynde, heeft men dezelven op verscheide wyzen tegens de Besmetting der thans grasseerende Ziekte zoeken te præpareeren, en ten dien einde de Middelen, welken ons daar toe het dienstig scheenen, geappliceerd.

N. I en II. Namelyk, hebben wy dagelyks tweemaal laten geven vier loot gemeen Zout.

 N. III.

N. III en IV. werd tweemaal daags gegeven een Infusie van Kamille-Bloemen: deze werd gemaakt van één handvol dezer Bloemen, welken men een quartier uurs liet trekken met één mingele warm Water, en vervolgens afgegoten hebbende, laauw ingaf.

N. V. en VI. Heeft men tweemaal daags ingegeven een Infusie van Salie, die op dezelfde wyze gepræpareerd was, als het aftrekfel der Kamille-Bloemen.

N. VII. en VIII. Hebben tweemaal daags gekregen een Infusie van Wynruit, ook eveneens gepræpareerd als het bovengemelde aftrekfel der Kamille-Bloemen.

N. IX en X. Werd dagelyks in twee reizen gegeven twee loot Extract van Kina, gesolveerd in één pond Water.

N. XI en XII. Hebben, om den anderen dag, een Purgatie gekregen.

N. XIII en XIV. Is dagelyks ingegeven een Decoctum van $\frac{6}{5}$ ℔ Antimonium en $\frac{1}{2}$ loot Sal Tartari, het welk men met vier mingelen Water had laten koken tot op de helft.

N. XV. Is aan beide zyden, op het dikke der Voorpoten, op de gewone wyze, een Wrang gezet.

N. XVI. Heeft men aan de flinker Voorpoot een Seton gezet van Paarden hair.

N. XVII, XVII, XIX en XX. Heeft men, gedurende de præparatie der overigen, aan de Natuur willen overlaten; alleen hebben wy aan N. XVII. eens de proef genomen van de Tartarus Emeticus, en dezelve tweemaal een Purgatie gegeven van de Rad. Hellebor. ingri.

De voorsz. Middelen zyn by aanhoudenheid, gebruikt geworden van den 31. January tot den 20. February daar aan volgende, en geduurende al dien tyd tyd zyn deze Beesten, (die gekogt waren op plaatsen, daar nog geen ziekte vernomen was,) opgepast door menschen, die by geen zieke Beesten kwamen; de Stal is dagelyks berookt of met Genever Bessen of met Azyn, en de Beesten zyn gevoederd geworden met Strooy, dat van plaatsen kwam, daar geen besmetting was: alleen heeft men, om het onderscheid van Voeder te beproeven, aan vier derzelven, namelyk.

N. XVII,

N. XVII, XVIII, XIX en XX. het Hooy, zedert den 11. February, onthouden, en tot hun morgen en avond Voeder gegeven een Pap of Sop, gemaakt van gehakt Gerstenstroo, Brouwersdraf, grof Boekwyten-Meel en Water, terwyl ze tusschen beiden droog Gersten-Stroo kreegen.

Door het gebruik der voorsch. Middelen is in het algemeen geene zigtbaare verandering veroorzaakt; de Beesten bleeven allen wel en namen zelfs aan: alleen moeten wy aanmerken, dat N. IV. den 17 February, haar Kalf verlegd heeft, het welk gereekend wierd van 7 maanden te zyn, en schoon zwak, egter geleeft heeft tot den 6 Maart, wanneer het zelve aan de grasseerende ziekte gestorven is.

Verder vinden wy omtrent de præparatoire middelen niets aantemerken, dan alleen ten opzigte der Purgatien aan N. XI. en XII. gegeven.

Deeze waren in het begin van een zagten aard als het Sal. Ebson van tot 8 Oncen, gedaan by gemeene Syroop: de Spaansche Zeep tot 3 loot, met één loot Rhabarber; insgelyks 8 loot Cremor Tartari met 2 loot Rhabarber; als mede een Decoctum van 2 loot Senebladeren, met één loot Rhabarber en 3 loot Sal. mirab. Glaub. &c. maar deezen te vergeefs en zonder eenige verandering der mest, gegeven zynde, hebben wy het Electuarium Chalagogum voorgeschreven tot 8 loot; de Radix Asari, tot 2 loot, maar mede zonder effect, en door veele Proeven hebben wy gezien, dat het, wegens de wonderbaare structuur der Maagen en Ingewanden, zeer ongemakkelyk valt, het Rund-vee tot purgeeren te brengen en geen een Purgans gevonden, als de Helleborus niger en Coloquint.

Tot braaken zyn deeze Beesten in het geheel niet te krygen; immers heeft nog de Radix Ipecacuanhæ nog de Radix Asari, nog de Tartarus Emeticus, schoon in eene groote quantiteit gegeven, niets uitgewerkt.

Wy hebben ons daarom, ter zuivering der Maagen en Ingewanden, altoos gehouden aan de Rad. Helleb. nigr., die tot ½ of ¾ loot gegeven, naar verloop van omtrent 12 uuren, altoos een dunne en en sterke afgang bewerkt heeft.

Op de voorgem. wyze nu, tot den 20 Febr. voortgegaan zynde, oordeelden wy het nu tyd te zyn, om de Beesten aan de besmetting bloot te stellen, ten welken einde men dezelven den 31 February van bovengem. stal buiten de Tolle-

lelteeg-poort, (waaromtrent men de ziekte nog niet vernam) overbragt naar buiten de Waardpoort, daar de 12 eersten op stal van Sr. de Vrees, en de 8 overigen op naastgelege Stal van Koedyk geplaatst werden. Allen waren zy toen volkomen wel en tierig.

Van deezen dag af, is het Hooy ook aan de overige Beesten onthouden, en ze zyn zedert allen met de bovengenoemde Soppen of Pappen gevoederd, waardoor men in het algemeen heeft opgemerkt, dat de Mest wat dunner wierd.

Den 23. February heeft men vier van deeze Beesten de ziekte inge-ent, naamelyk N. I, XII, XIII & XX. om dus op elke Stal twee besmette Beesten, en wel aan de hoeken, te hebben.

De In-enting is geschied door middel van vlosse Katoene-draaden, die men tot tweemaalen had nat gemaakt in het kwyl en snot van een Beest, dat voor 6 dagen ziek geworden zynde, nu zeer erg stond, dog egter naderhand gebeterd is, Deeze draaden werden by N. I en XII. wederzyds aan het dikke der voorpooten, en by N. XIII en XX. aan beide zyden op het dikke der Deyen, (naa dat het hair tot eene genoegzaame ruimte uitgetrokken was,) met eene ordi-Seton-naalde, ter lengte van omtrent 4 duimen, onder de huid doorgestoken, en derzelver einden vervolgens aan elkander vastgeknoopt.

Ondertusschen terwyl wy de uitwerking en overgang der besmetting afwagteden, zyn er aan de 16 overige Beesten geene Medicamenten gegeven, behalven aan N. VIII, X, XVI en XVIII. die op den dag der In-enting en de twee volgende, ieder tweemaal daags tien Oncen Lyn-Olie gekregen hebben, het welk voornaamelyk geschied is om de gewaande Purgeerkragt van deezen Olie te beproeven en tessens te zien, of door deszelfs smeerigheid het aansteekende Venyn zou kunnen werden stomp gemaakt: maar in plaats van dunner en gemakkelyker te mesten, wierden deeze 4 Beesten hardlyviger en mesteden gelyk de Paarden; zelfs raakten dezelven van het eeten en herkaauwen af, en wierden druilig, ja de Beesten, die naast deezen stonden, scheenen derzelver adem te schuuwen en waren onlustig; het gebruik der Olie werd daarom den derden dag gestaakt, waarop daags daar aan deeze 4 Beesten wederom begonnen te eeten, te herkaauwen en natuurlyk te mesten,

Van

Van dien tyd af tot den 2 Maart waren alle de Beesten, behalven de Inge-enten, wel: op dien dag hoorde men doorgaans kuggen en knerssen met de tanden, en vermoedede daar uit, dat de besmetting van de Inge-enten, (by wien de werking der In-enting toen het hevigst was) reeds tot de anderen was overgegaan; en deezen gaven ook allen tusschen den 7 en 9 Maart zekere tekenen van ziekte en zyn er vervolgens, uitgenomen N. IV. vroeger of laater aan gestorven.

Wat Phænomena zig, gedurende de ziekte, by deeze Beesten vertoond, en welke Middelen wy aan elk hebben voorgeschreven, zal best blyken uit eene korte Historie der ziekte van ieder Beest, welke wy daarom nodig geoordeeld hebben, hier ter plaatse te laten volgen.

N. I. Een Vaars-Koe van 5 Jaaren, die tot een Præservatif, gedurende 3 weeken, dagelyks het gemeen Zout gebruikt had, en daarop den 23 Febr. aan de Voorpooten inge ent was, was den 24 dito op die plaatsen reeds pynelyk; ook waren deeze plaatsen eenigzints gezwollen.

Den 2 Maart begint zig de ziekte door kuggen, knerssen met de tanden, vermindering van eeten en mindere quantiteit van Melk te openbaaren.

Den 4 dito, mest het Beest nog natuurlyk, maar werd hoe langer hoe benaauwder. Het sterft 's morgens den 6 Maart.

N. II. Een Kalf-Koe van 6 Jaar, die insgelyks drie weeken lang, het gemeene Zout gekregen had, geeft

Den 2 Maart door hoesten en knerssen met de tanden eenige tekenen van besmetting.

Den 4 Maart. Begint dit Beest driemaal daags het volgende Medicament te gebruiken.

℞. Aq. Dec. Hord. unc. xxviij.
Sp. Vitriol. q. s.
ad gratam aciditatem.
D.

Den 6. dito, zagen wy dit Beest nog eeten, herkaauwen en natuurlyk mesten.

Den 8 dito. Weigert het zelve het eeten, en meſt dun en groenagtig.

Den 9 dito. Werpt het zelve een voldragen dood Kalf, het Beeſt is zeer zwak, en krygt daarom 's avonds

℞. Theriac. Andr. Unc. 1.
D.

Het ſterft 's nagts.

By de opening zyn alle de Ingewanden der Buik en Borſt uiterlyk wel gevonden. De ſtof in de Pens was dunner en ſtonk minder als gewoonelyk by Beeſten, die aan deeze ziekte ſterven.

N. III. Een Vaars-Koe van 4 Jaar, die van den 31 Jan. tot den 20. Febr. het Infuſum Fl. Chamæmel. gebruikt had, werd den 23 en 24 Febr. geclyſteerd met 2 ℔ Lyn-Olie, maar deeze Clyſteer liep telkens, na een geruimen tyd ingebleven te zyn, zonder eenige verdere ontlaſting, af.

Den 2 Maart, Begint het Beeſt te kuggen en op de tanden te knerſſen: het blyft anders wel tot den 8 dito, wanneer het meer hoeſt, zig ſchud en rild.

Den 9 dito. Is de Melk veel minder.

Word 3 ℔ Bloed afgelaten, het welk op het oog volkomen natuurlyk was.

Begint heden het Aq. Dec. Hord. met Sp. Vitriol. te gebruiken op dezelfde wyze, als N. II.

Den 10 dito. Begint de meſt reeds dunner te worden; dit neemt van dag tot dag toe, tot dat het Beeſt ſterft.

Den 13 dito. Is de ademhaling reeds zeer benaauwd.

Krygt deezen avond twee loot Muscaat-Noot, ſterft 's nagts tuſſchen den 14 en 15 Maart.

N. IV. Een Kalf-Koe van 4 Jaar, heeft van den 31 Jan. tot den 20 Febr. gebruikt het Infuſum Fl. Chamæmel.

Verlegt in die tuſſchentyd (den 16 Febr.) haar Kalf.

Den

Den 23 en 24 Febr. werd dit Beeſt het zelfde Lavement gezet, als aan N. III. dog zonder merkelyke uitwerking.

Den 2 Maart, hoort men het kuggen en knerſſen op de tanden, maar blyft voor het overige gezond tot den 8 Maart, wanneer men meer hoeſt, rilling en ſchudding waarneemt.

Van den 9 tot den 15 Maart krygt het Beeſt driemaal daags het volgende.

℞. Aq. Dec. Hord. Unc. xxviij.
Gumm. Arab. Unc. ij.
M.

Den 10 dito. Begint de Melk merkelyk te verminderen en de meſt dunner te worden.

Den 11 dito. Is nu geheel van het eeten af en ſterk aan de Rey. Geeft nog wat Melk.

Den 12 dito. Is het Beeſt zeer zwak en benaauwt.
Men heeft het zelve 17 oncen Bloed afgelaten, het welk geen tekenen van onſteeking geeft, en ſchoon langzaamer als gewoonelyk, egter concresceerd.

Den 13 dito. Begint de meſt wat meer gebonden te worden.

Den 14 dito. Is de meſt bykans natuurlyk, komt ook wederom een weinig aan het eeten en is vervolgens volkomen herſteld.

N. V. Een Vaars-Koe van 3 Jaaren, heeft drie weeken lang gebruikt het aftrekſel der Salie.

Deeze blyft wel tot den 8 Maart, wanneer ze begint te kuggen, het lighaam te ſchudden en te rillen.

Den 9 Maart. Begint dit Beeſt het zelfde Medicament te gebruiken, als N. IV.
De eetluſt is verminderd.

Den 10 dito. Begint de Meſt dunner te worden, ook minderd de Melk, en het Beeſt weigerd volſtrekt het Voeder.

Den 14 ditv. Is het zeer benaauwd en looſt veel kwyl en ſnot. Neus, Hoorens, Snoet, en Speenen zyn koud.

De Loop had opgehouden, waarom wy de volgende Clyſteer ordonneerden.

℞. Aq. Dec. Hord. Unc. xx.
El. Diacathol. Unc. vj.
M. F. Clysma.

Maar het Beeſt ſtierf kort naa de applicatie.

N. VI. Een Kalf-Koe van 3 Jaaren, heeft op dezelfde wyze als N. V. gebruikt de Infuſie der Salie.

Deeze is gezond gebleven tot den 8 Maart, wanneer men hoeſt, rilling en ſchudding waarnam.

Ondertuſſchen is dit Beeſt reeds den 4 Maart een groote Spaanſche Vlieg agter de Schoft een weinig bezyden de rugſtreng geappliceerd, die tot den 8 dito vry wel gewerkt heeft: ook heeft men het zelve van den gem. dag af dagelyks één hand vol gemeen Zout gegeven.

Den 12 Maart. Begint de meſt dunner te worden.
Deezen dag heeft men een tweede Spaanſche Vlieg geappliceerd aan de andere zyde, die ook vry wel getrokken heeft.

Langzaamer hand raakte het Beeſt van het eeten af; de Loop nam toe en het ſtierf 's avonds den 14 Maart, zeer zagtjes.

N. VII. Een Vaars-Koe van omtrent 5 Jaaren, heeft drie weeken lang gebruikt de Infuſie der Wynruit.

Deeze heeft den 23 Febr. gekregen twee loot Rad. Ipecacuanhæ, dog zonder effect.

Den 4 Maart. Is aan dit Beeſt een Spaanſche Vlieg gezet, en dit heeft men op den 10 dito herhaald: ook heeft men het zelve van den 4 Maart dagelyks een hand vol Zout gegeven.

De Spaanſche Vliegen hebben wel getrokken, vooral de eerſte.

Den

Den 9 Maart. Begint het Beest dunner te mesten, en

Den 12 dito is het 's morgens gestorven.

N. VIII. Een Kalf-Koe van omtrent 4 Jaar, heeft insgelyks de Infusie der Wynruit gebruikt.

Deeze heeft den 23, 24, en 25. February tweemaal daags gekregen tien Oncen Lyn-Olie, maar raakt daar door van het eeten en herkaauwen af, en mest harder, omtrent als een Paard.

Van den 27 Febr. tot den 2 Maart. Is het Beest volkomen wel geweest.

Den 3 Maart. Raakt het van het eeten af, en

Den 4 dito komt het aan een stinkende Loop.

Het krygt nu dagelyks 2 Oncen Theriaca Diatesseron.

Van den 6 tot den 10 Maart, eet, herkaauwd en mest het natuurlyk en word van allen, die het zien, voor gebeterd gehouden; maar den 11 Maart, komt de Diarrhee wederom.

Den 14 dito. Werpt het een dood Kalf, en sterft 's anderendaags voor de middag.

N. IX. Een Kwee van 3 Jaaren, heeft van den 31 Jan. tot den 20 Febr. dagelyks gebruikt twee loot Extractum Cortic. Peruv. gesolveerd in xvj. Oncen Water.

Deeze heeft men den 23 Febr. gegeven twee loot Rad. Ipecacuanhæ, maar zonder de minste uitwerking, en is gezond gebleven tot den 9 Maart; toen gaf het tekenen van ziekte door hoest, rillingen, schuddingen en verminderde eetlust.

Van die tyd tot dat het stierf, heeft dit Beest dagelyks twee Oncen Theriaca Diatesseron gebruikt.

Den 12 Maart. Is het aan de Loop gekomen en den 15 dito, zonder hevige bewegingen gestorven.

N. Een Kalf-Koe van 4 Jaaren, heeft op dezelfde wyze het Extractum Cort. Peruv. gebruikt, als N. IX.

Den 23, 24 en 25. Febr. is aan dit Beest dagelyks inge-

geven xx. Oncen Lyn-Olie, met het zelfde effect als N. VIII. het werd 'er meer door verstopt, en raakt van het eeten en herkaauwen af, maar met het gebruik der Olie uitgescheiden zynde, is het van zelfs wederom wel geworden.

Den 8 Maart. Begint het door hoest, rilling en verminderde eetlust tekenen van ziekte te geven.

Krygt nu dagelyks tweemaal het volgende Decoctum.

℞. Rad. Gramin. Unc. iv.
Coq cum s. q. aq.
Col. Unc. xxviij. adde
Nitri Unc. i.
M.

Den 12 Maart. Raakt het Beest aan de Loop, en den 15 dito 's avonds sterft het, zonder sterke bewegingen.

N. XI. Een Vaars-Koe van 5 Jaaren, heeft van den 31 Jan. tot den 20 Febr. om den anderen dag eene Purgatie gekregen, en is gezond gebleven tot den 8 Maart, wanneer zig de ziekte door hoest en verminderde eetlust begint te ontdekken.

Den 12 Maart. Begint de Loop.

Den 14 dito. Krygt het Beest zwaare Convulsien, sterk slaande en de Kop draaiende; het maakt ook een vreeselyk geluid en sterft 's nagts.

Gedurende de ziekte heeft het dagelyks het Decoct. Gramin. gebruikt van N. X.

N. XII. Een Kalf-Koe van 4 Jaaren, heeft ook om den anderen dag een Purgans gekregen.

Den 23 Febr. Is dit Beest aan de beide Voorpoten inge-ent.

Den 28 dito. Waren de Inge-ente plaatsen sterk gezwollen en pynelyk

Den 3 Maart. Zyn de gezwellen veel kleinder.

Den 6 dito. Begint het Beest dun en stinkend te te mesten en is zeer benaauwd.

Het sterft 's anderen daags 's morgens.

Naa de In-enting heeft dit Beest geen Medicamenten gebruikt.

N. XIII. Een Vaars-Koe van omtrent 3 Jaaren, heeft 3 weeken lang, gebruikt het Decoctum Antimonii.

Deeze werd
Den 23 Febr. op beide zyden inge-ent aan het dikke der Deyen.

Deeze plaatsen zwollen langzaamerhand en werden zo pynelyk, dat het Beest, den 1 Maart nedergevallen zynde, niet als met veel moeite konde verplaatst worden.

De ontstaane verzweeringen geopend zynde, gaven eene stinkende en Ichoreuse stoffe uit.

Den 3 Maart. Was de stank zo verschrikkelyk, dat het in de Stal niet te houden was.

In de nagt tusschen den 3 en 4 Maart is dit Beest gestorven, hebbende 24 uuren lang, op de slinkerzyde, met uytgestrekte pooten, als onbeweegelyk, gelegen.

By het afhaalen der Huid zag men de Billen en Deyen sterk verzwooren en gegangræneerd.

N. XIV. Een Kalf-Koe van omtrent 4 Jaar, heeft insgelyks, drie weeken lang, het Decoctum Antimonii gebruikt.

Deeze begint
Den 2 Maart te kuggen en op de tanden te knerssen.

Den 4 dito. Eet het Beest weinig, maar mest natuurlyk.
Nademiddag krygt het zelve ½ loot Rad. Hellebor. nigr. en hierdoor komt het

Den 5 dito sterk aan de Rey, dat tot 's anderendaags duurt.

Den 7 Maart. Is de mest wederom meer gebonden, maar

Den 8 dito. Is ze dun, geel en stinkende.

De Diarrhee heeft aangehouden tot den 11 dito, wanneer het Beest, naa schrikkelyke benaauwdheden uitgestaan, en een menigte schuimend kwyl gelooft te hebben, omtrent den middag gestorven is.

N. XVI. Een Vaars-Koe van 6 Jaaren, is den 1 Febr. op

 beide

beide zyden, aan het dikke der voorpooten een Wrang gezet, maar, uitgenomen eene ligte zwelling, is hierop niets gevolgt.

Den 18 Febr. heeft dit Beeſt het volgende Purgans gebruikt.

℞. Fol. Sen. Unc. I.
Decoct. Col. ℔ I. adde
Aloes Succotr. Unc. j.
Stent per noctem ſuper
cineres calidos.
D.

Maar dit heeft geen werking gedaan.

Naderhand hebben wy dit Beeſt gegeven ½ loot Rad. Helleb. alb., waardoor de Meſt alleen een korten tyd een weinig dunner geweeſt is.

Den 2 Maart. Was de eetluſt minder, ook was er zomwylen hoeſt en knersſing der tanden; dit duurde egter niet lang, maar het Beeſt was van den 4 tot den 6 Maart, greetig in het eeten.

Den 7 dito. Is de Melk en de eetluſt zeer verminderd. Krygt 's avonds ½ loot Rad. Helleb. nigr., waarop het Beeſt 's anderendaags ſterk aan de Rey komt: deeze heeft geduurt tot de dood toe.

Den 10 Maart. Was de neus zeer ſnotterig, en het Beeſt kwylde ſterk: ook kreunde het zeer. Alle extremiteiten waren koud en het ſtierf 's avonds.

N. XVI. Een Kalf-Koe van 5 Jaaren.
Aan deeze is op den 1 Febr. aan de ſlinker voorpoot een Seton gezet van Paardehair; maar dezelve heeft byna geen etter gegeven.

Den 18 Febr. heeft dit Beeſt gekregen het volgende Purgans

℞. Scammon. pulv.
Sacchar. aa dr. ij.
M.

Maar zonder eenige uitwerking.

Den 24, 25 en 26 Febr. Heeft men het tweemaal daags gegeven x Oncen Lyn-Olie, met het zelfde effect als by N. VIII en X.

Den

Den 7 Maart. Was de eetluſt minder, en den 9 dito weigerde het Beeſt het Voeder volſtrekt.

Den 8 dito. Is de meſt wat harder, waarom men 's avonds de volgende Clyſteer appliceerde

℞. Aq. Dec. Hord. Unc. xxiv.
El. Diacathol. Unc. vj.
M. F. Clysma.

Den 9 dito. Begint de Loop, en het Beeſt ſtierf 's anderendaags naa alvorens ſchrikkelyke Convulſien te hebben gehad. By de opening was alles natuurlyk, uitgenomen eenige tekenen van koud vuur in de Ingewanden.

N. XVII. Een Vaars-Koe van 4 Jaar.
Deeze heeft, benevens de 3 overigen, zedert den 11. Febr. in plaats van Hooy, tot haar Voeder gekregen Hakſel van Gerſte-Stroo, Brouwers-draf, Boekwyte-meel en Water.

Den 6 Febr. hebben wy aan dit Beeſt laten geven 20 greinen Tartarus Emeticus, dog zonder eenige uitwerking, niettegenſtaande men het zelve geduurig eene goede quantiteit laauw Water liet ingieten.

Den 14 Febr. Heeft het de volgende Infuſie gekregen:

℞. Rad. Helleb. nigr. dr. ij.
Infunde per ½ hor. cum Cerev.
Unc. xxviij. Ebulliant leviter,
Colatura
D. Uſui.

Maar dit Medicament heeft geen effect gedaan.

Den 16 Febr. Heeft men dit Beeſt het volgende Purgans gegeven

℞. Rad. Helleb. nigr.
Fruct. Colocynth. aa dr. ij.
Coq. ex Cerev. rec. Unc. xxviij.
Colatura
D. Uſui.

Hier door is het zelve 's anderendaags ſterk aan de Rey geraakt, en dit heeft geduurt tot den 18 Febr.

Dit Beeſt is gezond gebleven tot den 9 Maart, toen is het 's avonds geclyſteerd met 2 ℔ Aq. Dec. Hordei en 6 Oncen Eleƈt. Diacathol.

Dit Lavament is 's morgens den 10 dito gerepeteerd en het Beeſt is ſterk aan de Rey gekomen, 's avonds heeft het gekregen 2 loot Theriaca Diateſſeron, waarmede men vervolgens tweemaal daags gecontinueerd heeft.

De Loop, op het Clyſteer gevolgd, is den 11 Maart opgehouden, maar den 12 dito wederom begonnen, en heeft geduurd tot den 15 dito, wanneer het Beeſt ſtierf.

N. XVIII. Een Kalf-Koe van 5 Jaar.
Aan deeze, welke zedert den 11 Febr. ook met bovengem. Soppen is gevoederd geweeſt, hebben wy te gelyk met N. VIII, X en XVI. de Lyn-Olie beproefd, en er het zelfde effect van beſpeurd als by de anderen.

Vervolgens heeft men het zelve (naar zeker voorſchrift door wylen den Heer Hamel Bruininx in den Jaare 1712. aan Hun Hoog Mog. gecommuniceerd)
Den 9 Maart, wanneer het Beeſt tekenen van ziekte gaf, een Wrang door het Oor gezet.

De eetluſt den 10 dito verminderd zynde, gaf men het ½ loot Rad. Helleb. nigr.

Den 11 dito en vervolgens heeft het dagelyks, (ingevolge het bovengem. Voorſchrift) gekregen één loot van het volgende Medicament.

℞. Rad. Gentian.
—— Vincetox.
Hbæ Abſynth.
—— Rutæ
Alum. Plum.
Sal. Culin. aa Unc. ß.
Bulb. Allii N. ij.
Conſciſſa miſce.

Wy zagen het Beeſt deezen avond nog iets eeten, maar het was ſterk aan de Loop en ſteunde zeer.

Den 12 en 13 dito. Was het geheel van het eeten af.

Den 14. At het wederom een weinig: de Loop continueerde, maar was den 15 iets minder.

Nu was de Neus ſnotterig, en de houding treurig: de beweeging der Buikſpieren was niet hevig.

Het Beeſt ſtierf 's morgens den 16 Maart.

N. XIX.

N. XIX. Een Kalf-Koe van 4 Jaar.
Deeze, welke na den 11 Febr. ook de bovengem. Soppen tot haar Voeder gehad heeft, heeft gedurende de præparatie der overigen, geen Medicamenten gekreegen, als eens ¼ loot Rad. Helleb. nigr.

Den 9 Maart is er aan dit Beest, even als aan N. XVIII. een Wrang door het Oor gezet.

Daags daaraan heeft het nog eens ¼ loot Rad. Helleb. nigr. gekregen, en vervolgens heeft het

Den 11 dito. bovengem. Medicament van den Heer Hamel Bruininx beginnen te gebruiken.

Men bemerkte deezen dag reeds een beginsel van Loop, die vervolgens is toegenomen.

Den 14 dito. Steunde het Beest allerdroevigst, was schrikkelyk benaauwd en stierf 's nagts onder een vreeselyk gebulk.

By de opening bevond men Long en Lever zwartagtig, en het Vlees van een buitengemeene hoog roode Couleur.

N. XX. Een Kalf-Koe van 6 Jaaren.
Deeze, welke benevens de 3 vorigen, zedert den 11 Febr. met Soppen is gevoederd geweest, is den 23 Febr. even gelyk N. XIII. op beide zyden, aan het dikken der Deyen inge-ent.

Deeze plaatsen zyn langzaamerhand meer en meer gezwollen, zo dat 'er den 1 Maart groote abscessen geformeerd waren: deeze geopend zynde, gaven eene groote quantiteit dunne, scherpe, en zeer stinkende Etter.

Den 3 Maart. Was het Beest ganſch van het eeten af en reeds aan de Loop.

Den 4 dito. Verloste het met moeite van een dood Kalf. De ontlasting van ichoreuse stof was nu verminderd en de verzweeringen gaven bewyzen van Gangræna.

Den 5 dito. Is het Beest, naa zwaare benaauwdheden gestorven.

By de opening zag men, dat de verzweeringen zig ver onder de Huid hadden uitgebreid, en dat de Spieren rondsomme verrot waren.

Dus hebben wy, Ed. Mogende Heeren, het voornaamste van het geen door ons verrigt is, aan Uw Ed. Mog. opengelegt, en zullen nu, met verlof van Uw Ed. Mog., de vryheid

heid neemen, om de gewoone loop deezer ziekte, voor zo verre wy dezelve uit onze waarneemingen by het doen deezer Proeven hebben opgemaakt, in een kort beſtek nog wat naauwkeuriger afteſchetſen.

Het begin der ziekte is bezwaarlyk te bepaalen.

De eerſte tekenen van Beſmetting zyn een droog kugje, knersſen op de tanden, ongewoone ſchudding van het Lyf en Rilling.

Deeze tekenen vertoonen zig doorgaans 4, 5 en zomwylen wel 6 à 7 dagen voor de ziekte, blyvende de Beeſten intuſſchen tierig en wel.

Het eerſte zeker teken der ziekte, is by Melk-Beeſten, vermindering van Melk, en by allen, mindere eetluſt: hier komt by, ongelyke warmte, druiligheid, ſterkere beweeging van het hart, rilling zo wel van het geheele lighaam als van byzondere deelen van de Huid, welke vooral aan de Dunning door eene ſchielyke unduleerende beweeging der Spieren te zien is.

De Eetluſt gaat langzaamerhand geheel weg.

Het herkaauwen ziet men nog wel den eerſten en tweeden dag naa de verminderde graagte, maar houd vervolgens in de meeſten geheel op.

Het meſten is in de eerſte dagen der ziekte natuurlyk; vervolgens houd de afgang eenige uuren, by zommigen een halven dag, by anderen langer, op: dan volgt de Loop, die langzamerhand vermeerderd, en by de meeſten geelagtig en ſtinkend is, loopende de ſtof, op het laatſt, doorgaans, zonder ſluiting en onder een ſlap-hangende ſtaart, af.

De Beeſten, ſchoon er weinigen het drinken geheel weigeren, vallen egter in deeze ziekte, ganſch niet dorſtig.

De Urine werd, gedurende de ziekte niet zo dikwyls als in den ſtaat van gezondheid, maar in meerder quantiteit te gelyk, geloosd: ze is half troebel, en geeft geen ſediment als eenige ſlymerige vlokken. De reuk is niet onnatuurlyk.

De Adembaling is, in den beginne, vry, maar den derden of vierden dag werdze kort en benaauwd: de inſpiratie is ondiep, en de exſpiratie zeer moeielyk, geſchiedende dezelve met eene geforceerde beweeging der Buik-Spieren, waardoor by de meeſten een geluid gemaakt word, gelykende

de naar dat van een een menſch , die ſterk op den afgang perſt: dikwyls is eene dubbele zamentrekking des Buiks nodig, om de lugt eens uitteperſſen: de Neusgaten ſtaan dan meeſt wyd open, en vloeien, gelyk de Oogen, meer of min waterig of gebonden.

Ondertuſſchen zweld de Buik, dan min, dan meer; de onruſt neemt toe; de Beeſten gaan dikwyls nederliggen, maar ſtaan kort daar naa, met moeite en dikwerf niet als naa veele vrugteloofe pogingen, wederom op: liggende, zynze oogſchynelyk benaauwder; in het ſtaan zettenze de beenen verder van een, en ſtaan veeltyds overkoot.

De zwakheid en benaauwdheid neemt toe; de uitwendige deelen werden koud; de klopping van het hart werd ſlaauwer; men voeld zelfs, eenige uuren voor de dood, in de Mond, eene tegensnatuurlyke koude.

Zommige kermen hard en ſchuimen ſterk uit de mond; anderen weinig. Zommigen maaken, kort voor de dood, zwaare beweegingen, vooral met de Kop; anderen ſterven ſtil en onverwagt.

De ziekte duurt zelden langer als 7 dagen, en meeſt korter, gerekend van de zekere tekens der ziekte af.

Tuſſchen de Beſmetting en de Ziekte zelfs ſchynen ook 5, 6 à 7 dagen te verloopen.

By de opening van geſtorvene Beeſten vind men gemeenelyk Long, Hart en Lever als in gezonde Beeſten.

De eerſte Pens is altoos vol onverteerd Voedzel, zelfs ſchoon de Beeſten in de ziekte niets gegeten hebben, en deszelfs binnenſte Vlies laat zig, zonder moeite, van het volgende afſcheiden.

De ſtof, die men in de Pens vind, is drooger en ſtinkt meer by Beeſten, die met Hooy zyn gevoederd geweeſt, dan by die, welke Zoppen gebruikt hebben.

De Pſeauter of Boek-Pens is ook altoos vol en de ſtof harder en drooger als in de eerſte Pens: deszelfs Bladeren zyn nu en dan als verbrand.

De vierde Maag is ledig en ſlap, gelyk ook de Ingewanden, waaraan men dikwyls niets onnatuurlyks, dog nu en dan eenige bewyzen van Gangræna ziet.

De Herſſenen vertoonen ook niets onnatuurlyks.

Nieren, Blaas en Lyf-Moeder zyn natuurlyk, ook is het Liquor Amnii by gestorve Kalf-Koeien niet bedorven.

Wanneer men al het voorgemelde naagaat, ziet men klaar, dat deeze ziekte aansteekende en zeer kwaadaardig is, en het is zeer waarschynelyk, dat dezelve veroorzaakt word door een allersubtielst Gif, dat door de Beesten met de Lugt werd inge-ademd.

Wat de natuur en oirspronk van dit Gif zy, is onmogelyk te bepaalen, zo min als van de Kinderziekte, en het is even onzeker, waarom dit Gif alleen vat heeft op 't Rundvee, en niet op Paarden, Schaapen en andere Beesten, of ook niet op Menschen; als mede hoe het toekomt, dat het maar éénmaal op het zelfde Beest werkt, en de gebeterden niet meer aandoet.

Dit Gif maakt weinig of geen ontsteeking, en kan daarom niet onder de Caustica en Inflammantia geteld worden.

Maar het schynt voornaemelyk op het Harssen en Zenuw-gestel te werken en meer verdoovende dan prikkelende te zyn.

De lusteloosheid, de druilige houding, de hangende Kop, de verminderde Secretiones en Appetitus Naturales geven dit te kennen.

Het zelve werd nog geconfirmeerd door de geringheid der Salutaire beweegingen, die de Natuur tegens dit Gif opposeerd, zynde zelfs de Koorts, anderzints het sterkste middel der Natuur, naar maate van het gevaar, zeer gering, het welk duydelyk eene uytdooving der Vires Motrices te kennen geeft, even gelyk in alle kwaadaardige ziektens.

Behalven deeze verdoovende kragt, schynt dit Gif ook de Putrefactie te bevorderen, hoewel dit laatste mogelyk maar een gevolg van het eerste is, immers zyn er, behalven in de zogenaamde Primæ Viæ, geen bewyzen van verrotting. Want

Het Bloed, in het begin der ziekte afgelaten, is volkomen goed, concrescеerd naar gewoonte, geeft zyn Serum en toond niet de minste tekenen van Inflammatie of Dissolutie, en uit 4 ℔ Bloed, in een doek gedaan, droop er bykans 2 ℔ Serum.

Het Bloed, in het hevigste der ziekte afgelaten, gaf ook geen

geen bewys van Inflammatie, het concrescceerde wel langzaamer, maar van xvij Oncen, in een doek gedaan, kreeg men viij Oncen Serum: en deeze Proportie komt genoegzaam overeen met die, welke men vond in het Bloed van een gezond Beest, het welk 61½ Oncen Serum en 64½ Oncen Cruor gaf: ook was het Serum zo wel als het Cruor, by alle Proeven, gelyk aan dat van een gezond Beest.

De Melk, in het begin der ziekte gemolken, was wel iets dikker, maar dit komt waarschynelyk door de verminderde Secretie: ze schifte niet op het vuur, en gaf met Acida en Alcalia gemengd zynde, dezelfde verschynselen als die van gezonde Beesten.

De Melk, in het hevigste der ziekte gemolken, was dik als Colostrum of Biest, en consisteerde op het vuur, maar gaf verder door reuk of smaak geen het minste bewys van Alcalescentie.

De Galblaas is, by de opening van gestorvene Beesten, dikwyls grooter gezien als by gezonde geslagte; maar de Gal zelfs is van couleur, consistentie en uitwerking cum Reagentibus als die van gezonde Beesten.

Hieruit nu blykt, dat het Bloed en de binnenste deelen des Lighaams, in het kort beloop deezer ziekte, weinig werden aangedaan, en dat de voornaamste werking van dit Gif, (in zo verre deszelfs uitwerkingen zigtbaar zyn) op de Eerste Wegen geschied; de Actie der Maagen houd schielyk op; de Pens en de Pseauter kunnen zig niet ontdoen van de ontfangene Stof, die daardoor onbewerkt blyvende, bederft, waartoe de verhinderde uitstorting van Gal mogelyk ook iets toe doet, het welk wy besluiten uit het geen zo even is aangemerkt, dat naamelyk de Galblaas in Beesten, die van deeze ziekte gestorven zyn, meest voller gevonden word, als gewoonelyk.

De Ingewanden ontfangen dus niet, dan eene dunne bedorve stof, dewelke haare eige sappen schielyk bederft; hierdoor word den 3den of 4den dag een gevaarlyke Loop veroirzaakt, duurende, tot dat de kragten uitgeput zyn: in de weinigen, die niet aan de Loop geraaken, ziet men de Buik meer gezwollen en grootere benaauwdheid.

De verhinderde Ademhaling schynt meer veroirzaakt te worden door de tegenstand der opgezette Maagen en Ingewanden, dan door eene eigenaartige indispositie der Longen.

Men zoude deeze zaak veel breeder kunnen beredeneeren, en 'er verſcheide Geneeskundige Beſpiegelingen byvoegen; dan dewyl hier uit weinig voordeel te wagten is, verzoeken wy alleen verlof, om onze gedagten nopens de wyze van voorkoming en geneezing deezer ziekte, nog kortelyk te mogen voorſtellen.

De eerſte vraag is, of en hoe men de ziekte van het Rundvee kan voorkomen?

Men kan dezelve niet voorkomen, of men moet beletten, dat de Beeſten beſmet worden.

In het algemeen zyn er, om de Beſmetting voortekoomen, maar twee wegen.

1. Door het beneemen van alle Communicatie met zieke Beeſten, gelyk in tyden van Peſt onder de Menſchen, geſchied.

2. Door de Beeſten in dezelfde ſtaat te brengen, waarin gebeterde Beeſten zyn, ten einde dezelven de vatbaarheid voor deeze ziekte verliezen.

Het eerſte is een zaak der Hooge Overigheid.

Het andere hebben wy zoeken te doen door het appliceeren van verſcheide Middelen, maar te vergeefs.

En geen daar van, niettegenſtaande de meeſten derzelven de verrotting ſterk tegenſtaan, hebben de Beeſten zo min als het zetten van Dragten en het onthouden van het Hooy, voor de beſmetting kunnen bewaaren.

Men zoude, behalven het geene wy geprobeerd hebben, nog oneindig veel dingen kunnen beproeven, maar wegens den onbekende aard en werking van het Gif is het een blind zoeken; men kan redelyker wyze niets bepaalen, alvorens men weete, wat onderſcheid er is tuſſchen een gebeterd en een ongebeterd Beeſt, of wat het eigentlyk is, het welk een gebeterd Beeſt voor de beſmetting onvatbaar maakt.

Dit is onbekend, en zal onbekend blyven, gelyk omtrent de Kinderziekte, weshalven niets, dan een gelukkig hazard een diergelyk Behoedmiddel, (zo het in de Natuur exiſteert) ontdekken zal.

De tweede vraag is, hoe de ziekte zelfs te behandelen?

Nadat het Beeſt door dit Gif beſmet geworden is en ziek begint te worden, kan men, omtrent de Geneesmiddelen,

twee

twee wegen inslaan, of door een bepaald en ſpecificq Tegengift te zoeken, waardoor het Gif onmiddelyk zyn kragt werd benomen; of door eene of andere Methode, volgens de Symptomata der ziekte, naar de regels der kunſt te bepaalen.

Een waar Antidotum kan, wegens den onbekenden aard van het beſmettende Gif, niet door de Reden gezogt worden, maar moet alleen, zo het te vinden is, by geval worden ontdekt.

Dus men genoodzaakt is, of de algemeene Antidotale Methodes te volgen, of eene Geneeswyze bepaalen, die naa de uitwerking van dit Miasma geſchikt is.

Tot het eerſte behooren de zogenaamde Alexipharmaca, dienende voornaamelyk om de levenskragten te onderhouden en de Perſpiratie te bevorderen. Wy hebben eenigen van dat zoort, voornaamelyk de Wynruit, de Salie, als ook de Theriaca Diateſſaron en het zo hoog opgegeve Medicament van den Heer Hamel Bruininx, van den beginne af, gebruikt, maar te vergeefs.

De beſte Methode, die het beloop der ziekte aan de hand geeft, ſchynt voornaamelyk de drie volgende dingen te eisſchen.

1. Dat men het ontfange Miasma zoeke uittedryven, of zo intewikkelen, dat deszelfs werking minder gevaarlyk werde.

2. Dat men de verrotting in de Eerſte Wegen tegengaa.

3. Dat men, op het einde der ziekte, de kragten, die door de Diarrhee ſchielyk afneemen, zo veel mogelyk, behoude.

En dewyl de eerſte werking van het Gif zig in de Maagen openbaard, zonde men, redelyker wyze, mogen beſluiten, dat een goed Vomitif en daar op volgende Purgatie van grooten dienſt konde zyn; te meer dewyl de drie eerſte Maagen altoos, naa de dood, vol onverteerde Stof gevonden worden; maar wy hebben tot nog toe geen Vomitif voor het Rundvee gevonden, en ook maar één of twee Purgatien, dien eenige werking doen: dog deezen zyn zonder ſucces gebruikt, en voldoen ons daarom ook niet ten eenenmaal, terwyl dezelven met de tweede Indicatie eenigzints ſtryden.

Tot het involveeren van Venynen werden de zagte Olien

met vrugt gebruikt, maar uit het geen wy in verscheide Beesten, by het gebruik der Lyn-Olie, hebben waargenomen, schynt het, dat dezelven met de natuur van het Rundvee strydig zyn: wy hebben derhalven met dat oogmerk Mucilaginosa en bepaaldelyk de Gummi Arabicum in eene groote quantiteit aan twee Beesten laaten gebruiken, waarvan het eene werkelyk gebeterd is; en schoon uit dit enkele voorbeeld geen gevolg mag getrokken worden, zoude het egter niet ondienstig zyn, deeze methode in meer Beesten te beproeven; men zoude de Gom, die wy in Gerste-Water hebben doen smelten, ook in Azyn kunnen oplossen, om des te beter de Putrefactie tegentegaan; ook zoude men, tot het zelfde einde, de Mucilago Radicis Althææ, Radicis Symphyti of Seminum Cydoniorum kunnen gebruiken.

Om aan de tweede Indicatie te voldoen, naamelyk de verrotting tegentegaan, hebben wy veelerhande Middelen in het werk gesteld en inwendig gegeven het gemeen Zout, het Nitrum, de Spiritus Vitrioli, de Flores Chamæmeli, de Kina en de Campher (*); en wat uitwendige middelen betreft, men

(*) In de Beesten, waar van hier gehandeld is, is de Campher wel niet gebruikt, maar zulks is reeds geschied by de Proeven, in de maand January deezes Jaars, door ons ook op ordre van Uw Ed. Mog. in elf Koe-Beesten genomen.

Het zal daarom niet ondienstig zyn, de behandeling, toen door ons gehouden, beneffens de uitkomst hier kortelyk bytevoegen.

Van deeze Beesten was er reeds één ziek, terwyl alle de anderen ongemeen wel en tierig waren.

Zy werden alle getekend, het zieke Beest met N. I. en de overigen vervolgens van N. II. tot N. XI.

N. I. Een Vaars van 3 Jaar.

Deeze heeft de vyf eerste dagen der ziekte geen Medicamenten gebruikt.

Den zesden dag is ze aan de Rey geraakt en heeft toen gekregen een Infusie van 2 loot Rhabarber met 4 loot Sal. Ebson, maar zonder uitwerking.

Den zevenden dag der ziekte is dit Beest gestorven.

N. II en III. Twee Vaars-Koeien, beiden van omtrent 8 Jaaren.

Deezen hebben drie dagen voor de ziekte, tweemaal daags gekregen het Infusum Fl Chamem. te voren beschreven: ze zyn te gelyk ziek geworden, en omtrent te gelyker tyd, op den zesden dag der ziekte, gestorven.

N. II. hebben wy in het begin der ziekte, doen aderlaaten, maar N. III. niet.

Beiden hebben zy den tweeden dag der ziekte 2 ℔ Syroop met 2 mingelen Karnemelk gekregen.

N. II. Is in het geheel niet aan de Rey geweest, niet tegenstaande men dezelve nog een Clysteer gezet heeft.

N. III. Was reeds den derden dag der ziekte aan de Loop: deeze heeft de twee laatste dagen een Cordiaal gekregen, bestaande met 4 Loot gekneust Mostertzaad, één half pint Raap-Olie en even veel Genever.

N. IV.

men heeft naauwkeurig agt gegeven, dat de Stallen dagelyks schoon gemaakt en de Beesten zelfs gereinigd wierden, gelyk ook dat de Lugt geduurig door de rook van Geneverbessen

N. IV. en V. Deeze beide Koeien, waar van de eerste omtrent 5, en de andere omtrent 10 Jaar oud was, hebben, tot een Præservatif, gebruikt het Infusum Salviæ.

N. V. Is in het geheel niet ziek geworden, en is, by nader onderzoek, bevonden een gebeterd Beest te zyn.

N. IV. Werd den derden dag, naa het gebruik van het bovengem. Infusum ziek; ze meestede egter natuurlyk tot op den zesden dag der ziekte; toen raakteze eindelyk aan den Loop en stierf 's anderen daags.
De drie eerste dagen der ziekte heeft dit Beest niets gebruikt als ¼ Loot Campher daags; maar na die tyd tot deszelfs dood toe 's morgens de Campher en 's avonds het Cordiaal van N. III. gekregen.
By de opening vond men de Ingewanden gezond, maar de Stof in de Pens en in de Pseauter ongemeen stinkende.

N. VI. Een Vaars van 3 à 4 Jaar, heeft drie dagen voor de ziekte, tweemaal daags ingekregen het Infusum Rutæ.
In de ziekte zelfs, heeft dit Beest dagelyks tweemaal gekregen één loot Extract van Kina, gesolveerd in 8 Oncen water.
Dit Beest is niet verstopt geweest, maar tusschen den 4 en 5 dag der ziekte aan de Loop geraakt en sterft den 6den dag.

N. VII. Een Vaars-Koe van omtrent 5 Jaar.
Deeze heeft zeven dagen voor de ziekte, en ook in de ziekte zelfs dagelyks in twee reizen gekregen het volgende Decoctum.

℞. Cort. Peruv. Unc. iij.
Coq per hor. ex Aq.
Col. Unc. xxviij
D. Usui.

De drie eerste dagen der ziekte heeft dit Beest natuurlyk gemest; den vierden dag is het verstopt geraakt, en toen vervolgens aan de Rey gekomen, de Buik was ongemeen gezwollen.
Den vyfden dag der ziekte sterft het reeds.

N. VIII. Een Kalf-Koe van omtrent 8 Jaar.
Deeze heeft vyf dagen voor de ziekte, en ook in de ziekte zelfs, dagelyks tweemaal gekregen één loot Extract van Kina, gesmolten in 8 Oncen Water.
Ze heeft natuurlyke afgang gehouden tot daags voor de dood, wanneer de Mest brandig werd en het Beest eindelyk verstopt raakte.
Den vierden dag der ziekte geclysteerd zynde, is het zelve kort daar op gestorven.

N. IX. Een Vaars-Koe van omtrent 7 Jaar.
Deeze heeft 12 dagen lang gebruikt het Decoctum Antimonii, hier boven onder de Præservative middelen beschreven.
Is volkomen wel gebleven, niettegenstaande het midden onder de zieke en stervende Beesten stond. Of het een gebeterd Beest is, is onzeker.

N. X. Een Kalf-Koe van omtrent 10 Jaar, die droog staat.
Deeze heeft twee dagen voor de ziekte, 's morgens en 's avonds telkens 4 Loot gemeen Zout gekregen.

fen of Waaffem van Azyn behoorelyk gezuiverd en vernieuwd is.

Tot behouding der kragten, by toeneemende zwakheid en aanhoudende Loop, hebben wy voorgefchreven een Hauftus Cardiacus van Moftertzaat, Raap-Olie en Genever (†), en naderhand de Muscaat-noot, als mede de Theriaca Andromachi.

Alvorens te eindigen, moeten wy hier nog een woord bydoen omtrent de Aderlatingen.

In het begrip, het welk wy ons van de Ziekte geformeerd hebben, komen dezelven in het algemeen niet te pas: wy hebben nooit groote hitte of ontfteeking in de zieke Beeften waargenomen; ook zouden herhaalde Aderlaatingen de kragten, die, zonder dat, maar al te fchielyk afneemen, nog meer doen vervallen.

Egter zal eene maatige Lating in fterke, volbloedige en niet al te vette Beeften, in het begin der ziekte van dienft kunnen zyn.

Mogelyk zoude ook zelfs in het hevigfte derzelve, wanneer de benaauwdheid zeer groot is, het afneemen van een pond of twee Bloed eenige verandering kunnen te wege brengen; immers het eenigfte Beeft, dat van de twintig laatften gebeterd is, is op den vyfden dag der ziekte (die by het zelve zoo hevig was, als by eenig ander) 17 Oncen Bloeds afgelaten, en was 's anderendaags reeds iets beter, waar uyt ten minften blykt, dat ook in het felfte der ziekte eene maatige Laating zonder nadeel gefchieden kan.

En

Zo dra de verminderde eetluft en mindere afgang tekenen van ziekte gaven, is het Beeft ader gelaten en het Bloed fcheen gezond: ook heeft het toen twee dagen agter een gebruikt 2 ℔ gemeene Syroop onder 2 mingelen Karnemelk, dog is hier van niet aan de Rey geraakt, maar heeft natuurlyk gemeft.

Sterft op den vierden dag der ziekte.

By de opening is niets onnatuurlyks gezien.

N. XI. Een Oude Vaars van 4 Jaar.

Heeft vier dagen voor de ziekte dagelyks dezelfde quantiteit van gemeen Zout gekregen.

In de ziekte zelfs heeft dit Beeft alle dag gebruikt ¼ loot Campher.

Op den derden dag is het aan de Diarrhee; en tusfchen den vyfden en zesden vyfden en zesden dag der ziekte geftorven.

(†) Deeze Hauftus hebben wy gebruikt by het doen onzer eerfte Proeven, gelyk zulks uit N. III en IV. derzelver blyken kan.

En dit zyn, EDELE MOGENDE HEEREN, de voornaamſte waarneemingen en aanmerkingen, die wy waardig oordeelden, om onder het oog van Uw Ed. Mog. te werden gebragt; ten einde Uw Ed. Mog. daar uit zien mogen, wat Plan wy in de behandeling deezer Beeſten gevolgd hebben, en het teffens blyke, hoe min men tot hiertoe in de kennis der ziekte gevorderd zy, en hoe weinig hoop er zig tot nog toe opdoet tot het uitvinden van eene voldoenende geneeswyze.

Wy hebben de eer, ons met de diepſte veneratie te tekenen,

EDELE MOGENDE HEEREN!

Uw Ed. Mog. Onderdaanige en
Dienſtvaardige Dienaars

J. OOSTERDYK SCHACHT.

Utrecht den 14. April 1769.

J. D. HAHN.

P. LUCHTMANS.